


# Fortbildning

## en förutsättning för att överleva

Fortbildning har blivit allt viktigare i den teknikintensiva grafiska branschen. Det är idag närmast en förutsättning för grafiska företag att kontinuerligt utveckla sin personal för att på sikt klara sig i konkurrensen. Jonas Hedman har undersökt fortbildningens betydelse för personalens motivation och produktivitet i sitt examensarbete på mastersutbildningen i Print Media vid Rochester Institute of Technology i USA.

Text: Jonas Hedman

Foto: Sten Gunneström



Examensarbetet, som har titeln A Study of Company-Initiated Training in US and Swedish Printing firms Relative to Prepress, Press, and Finishing Operations, har gjorts på både amerikanska och svenska tryckerier. Syftet var att undersöka vilken typ av företagsanpassad fortbildning tryckerier erbjuder sin personal, hur framgångsrika de är och hur viktigt de tycker att fortbildning är i allmänhet.

Avsikten var att ta reda på om fortbildning leder till höjd arbetsmoral, om det är en motivationsfaktor för personalen att stanna i företaget, om det bidrar till ökad produktivitet och om det minskar frånvaron.

För att få en indikation på huruvida detta stämde så sammanställdes en enkät med 13 frågor som skickades till tio amerikanska och tio svenska tryckeriägare/produktionschefer. Tryckerierna var av olika typ, storlek och geografisk placering: tolv offsettryckerier indelade i små, medelstora och stora företag, fyra digitaltryckerier, två tidningstryckerier och två förpackningstryckerier.

Enkätsvaren visade att 19 av de 20 tryckerierna bedrev företagsanpassad fortbildning i någon form inom prepress, 18 av 20 angav att de gjorde det inom tryck och 12 markerade efterbehandling. Endast ett litet amerikanskt tryckeri med nio anställda uppgav att de inte bedrev någon fortbildning alls på grund av att de inte hade tid och pengar och inte såg nyttan med det. Att prepress-siffran var hög var väntat men att även fortbildning av tryckare ansågs så viktigt indikerar att den allt mer digitala styrningen av tryckpressar kräver kontinuerligt uppdaterad kunskap.

Det fanns fyra svarsalternativ på frågan varför fortbildning erbjuds de anställda. Av de 19 tryckerierna som bedrev fortbildning angav alla att anledningen var att bredda de anställdas kunskap, 17 angav "öka effektiviteten", nio "stärka arbetsmoralen" och fyra "minska personalomsättningen". Det gick också att välja "annat" och det gjorde fem tryckerier. Några av kommentarerna var att reducera kostnaden av dålig kvalitet samt att kunna åstadkomma mer med färre anställda.

### Få budgeterar utbildning

19 av 20 tryckerier angav att de bedrev fortbildning och man antar då att det borde finnas med i budgeten. Enkäten visar dock att endast sex av 19 hade det i sin årliga budget och på frågan hur de budgeterade angav tio tryckerier alternativet "När det blir aktuellt". Tre tryckerier angav "Annat sätt".

Hur mycket pengar får då fortbildningen kosta? Det visade sig att fem av de medverkande tryckerierna satsar mindre än 4 000 kr per anställd och år och tolv satsar mellan 4 000 och 16 000 kr per år. Ett företag satsade mer än 16 000 men ingen satsade över 40 000 kr per år.

Ett intressant resultat var att kategorin "små offsettryckerier", med i snitt tio anställda, satsade 11 000 kr per anställd och år medan motsvarande siffra för kategorin "stora offsettryckerier", med ett snitt på sex gånger så många anställda, bara satsade hälften så mycket. En tolkning kan vara att små tryckerier har ett större behov av anställda med en bredare kompetens eftersom de bland annat måste stå för mycket av problemlösningen själva. Ju fler anställda ju flexiblare



Studien indikerar att företagsanpassad fortbildning på tryckerier bidrar till framförallt ökad arbetsmoral och produktivitet. De amerikanska tryckerierna ansåg att fortbildning var en betydligt mer motiverande faktor för att få personalen att stanna i företaget än vad de svenska tryckerierna tyckte. (Personen på bilden har ingenting med texten att göra.)

produktion vilket också skapar möjligheter till mer interaktion.

### Arbetsmoral smittar

Litteraturstudier visar att anställda som är glada och trivs tar mer ansvar vilket leder till högre kvalitet. Hög arbetsmoral är viktig eftersom det smittar av sig på andra och inte minst kunderna. Enkätsvaren visar att externa seminarier, leverantörsutbildningar vid köp av utrustning samt certifikationsprogram är utbildningsformer som tryckeriägare/produktionschefer värderar högt.

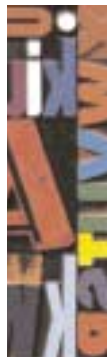
Externa seminarier inom den anställdes specialområde innebär förutom nya impulser också nätverkande med kollegor på andra företag vilket är viktigt för både den anställdes och företagets utveckling. Tidigare undersökningar visar att leverantörsutbildning på till exempel en maskin som den anställda jobbar med dagligen kan skapa en omedelbart höjd

effektivitet. Certifikationsprogram kan exempelvis innebära att en anställd får ett kvitto på sina kunskaper i till exempel ett dataprogram.

### Fortbildade stannar

Alla företag har personalomsättning i varierande grad och detta är, till en viss gräns, viktigt för att få in nytänkande i företaget. Är då fortbildning en motiverande faktor som bidrar till att anställda stannar och växer med företaget? Enkätsvaren visar att mer än hälften av de tillfrågade tycker det och leverantörsutbildning, informell fortbildning på jobbet och certifikationsprogram var de tre kategorier som rankades högst.

Informell fortbildning på jobbet där de anställda lär av varandra på av arbetsgivaren avsatt tid kan bli väldigt effektivt eftersom man då fokuserar på ett befintligt problem i till exempel ett kundjobb. Men fortbildning kan också leda till att den högre kompe-



tensen får den anställde att se sig om efter ett bättre jobb i ett annat företag.

Huvudsyftet med fortbildning är att tryckeriet i slutändan ska vara produktivt och lönsamt. Arbetsmoral, oönskade personalavgångar och frånvaro är alla komponenter som påverkar produktiviteten och resultatet av enkäten visade att informell fortbildning på arbetsplatsen, interna kurser och certifikationsprogram var de tre kategorier som var mest positiva för produktiviteten.

Interna kurser innebär att kursledaren kan fokusera på specifika saker i produktionen och det kan ske med minimal produktionsfrånvaro eftersom fortbildningen sker i tryckeriets egna lokaler.

Anställda som uteblir från jobbet i högre grad än vad som kan anses normalt påverkar arbetsmoralen och inte minst produktiviteten på ett negativt sätt. Är detta ett problem på tryckerier? Resultatet är entydigt och visar att så inte är fallet. Studien indikerar att tryckerier i allmänhet har låg frånvaro.

### Konkurrensfördel

Fortbildning är en förutsättning för att tryckerier på sikt ska kunna hävda sig på marknaden och detta gäller främst inom prepress och tryck. Det finns dock alltid en risk att en anställd som fått vidareutbilda sig sedan försvinner till ett annat företag då den ökade kompetensen leder till ett bättre jobb.

Risken att bli av med en anställd är dock mindre i små städer eftersom där finns färre företag och mindre konkurrens – de anställda har färre alternativ. Detta påverkas också av konjunkturläget.

Studien visar en tydlig skillnad mellan USA och Sverige och den gäller just personalavgångar. Tryckerierna fick gradera hur viktigt de anser att fortbildning är för att kunna motivera anställda att stanna och siffran var klart högre för de amerikanska tryckerierna än för de svenska

En anledning till det kan vara att konkurrensen är så mycket större i USA. Det finns 45 000 grafiska företag i USA i vilka det arbetar 1,1 miljoner människor. Det kan jämföras med motsvarande siffror för Sverige som är 4 000 respektive 40 000. Det är framförallt i storstadsområden som amerikanska tryckeriägare har svårt att behålla kompetenta medarbetare i ett längre perspektiv.

Att vidareutbilda sin personal kostar pengar och resultatet ser man oftast först i ett längre perspektiv. Kontinuerlig utveckling och förnyelse är dock en förutsättning för att ett tryckeri på sikt ska vara lönsamt. Studien indikerar att företagsanpassad fortbildning inte bidrar till minskad frånvaro i någon högre grad men att däremot arbetsmoral, oönskade personalavgångar och produktivitet är faktorer som påverkas. Rapporten i sin helhet kan laddas ner på [www.textograf.com/documents/thesis.pdf](http://www.textograf.com/documents/thesis.pdf)



Jonas Hedman studerade i ett år på RIT i USA.

### FAKTA: RIT

Rochester Institute of Technology (RIT) ligger i nordöstra USA och är världens kanske mest avancerade utbildning i grafisk teknik. RIT har bedrivit grafiska kurser sedan 1937 och mastersprogram sedan 1977. De senaste 10 åren har nio svenskar läst den ett-åriga mastersutbildningen i Print Media.

I Grafiskt Forum nr 11/02 sidan 40 finns en artikel om RIT:s mastersprogram. Mer info om utbildningen finns också på [www.rit.edu/~spms](http://www.rit.edu/~spms) – Graduate Studies – MS in Print Media.

### Lär dig prissättningskonst

På Grafex i höstas framfördes önskemål om en ny kurs i Prissättning och kalkylering. Nu arrangerar GFF en sådan kurs i Göteborg 31/3-1/4. Kursen är den första med den nya, omarbetade handboken i Prissättning och Produktkalkylering. Kursen tar upp frågor som:

- Hur beräknar jag enkelt timkostnaderna?
- Hur sammanställer jag mitt kalkylunderlag?
- Vad skall produktkalkylen innehålla?
- Hur skall jag sätta mina priser? Enkelt, men ändå snabbt och korrekt. Prissättningsavsnittet innehåller både teori och praktiska övningar.
- Vad jag bör tänka på när priset ges eller offerten formuleras.
- För- och efterkalkylering

Kursen genomförs i form av föreläsningar, individuella övningsuppgifter och grupparbeten. Enkel grundläggande företagsekonomi varvas med många praktiska exempel. Ett särskilt modellföretag har skapats för att visa hur man praktiskt går till väga. Det finns också gott om utrymme för diskussioner om kalkylering och prissättning. För anmälan och mer information skicka ett mail till [eva.gustafsson@grafiska.se](mailto:eva.gustafsson@grafiska.se).